

ПОНЯТТЯ ЗАСОБІВ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗАКОННОСТІ І ДИСЦИПЛІНИ В ОРГАНАХ ДЕРЖАВНОЇ ФІСКАЛЬНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ

ФРОЛОВ Юрій Миколайович - доктор юридичних наук, доцент,
декан юридичного факультету Бердянського університету менеджменту і бізнесу УДК
351.741

В статті досліджено етимологію поняття «засіб». Установлено його тотожність з поняттям «правовий засіб». Зазначено, що на сьогодні не існує комплексних досліджень, присвячених поняттю засобів забезпечення законності і дисципліни в органах Державної фіскальної служби України. Зроблено висновок, що серед науковців відсутній єдиний погляд на визначення поняття «правовий засіб». Уточнено зміст заходів по забезпеченню дисципліни і законності. Представлено авторське визначення поняття засобів забезпечення законності і дисципліни в органах Державної фіскальної служби України.

Ключові слова: Державна фіскальна служба України, правовий засіб, законність і дисципліна, засіб забезпечення, правові явища.

Постановка проблеми

Загальновідомим є факт про те, що питання зміцнення законності і дисципліни в усіх без винятку сферах суспільного життя, а особливо у сфері виконавчо-розпорядної діяльності органів державної влади, є актуальним та важливим на шляху побудови незалежної демократичної держави.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Загальні питання, що стосуються засобів забезпечення дисципліни та законності, неодноразово були предметом наукових пошуків вчених: Ю.Г. Арзамасова, А.І. Алексєєва, О.Є. Жалінського, В.М. Кудрявцева,

М.С. Маясіна, В.Т. Томіна, І.В. Ростовщикова, В.В. Черданцева, В.П. Федорова та багатьох інших. Проте, питання щодо засобів забезпечення законності і дисципліни в органах Державної фіскальної служби України на сьогодні ще не стало предметом комплексного наукового дослідження, а відтак залишається поза увагою науковців. Викладене вище підтверджує актуальність наукового дослідження у визначеному форматі.

З огляду на зазначене, метою даної статті є визначення поняття засобів забезпечення законності і дисципліни в органах Державної фіскальної служби України.

Виклад основного матеріалу

Розпочнемо зі встановлення етимології слова «засіб». Так, слово „засіб” трактується як прийом або спосіб дії; предмет, пристрій, знаряддя для здійснення якої-небудь діяльності [1, с. 8-11]. У правовій літературі мова йде про правовий засіб. Так, у теорії держави і права під правовими засобами забезпечення дисципліни праці розуміються такі субстанціональні інституційні установлення і форми, використання яких спирається на правові важелі й цим сприяє досягненню необхідного результату. Правові засоби С.С. Алексєєв розглядає як „об’єктивовані субстанціональні правові явища, що мають фіксовані властивості, які дозволяють реалізувати потенціал права, його силу” [4, с.15]. А.В. Малько дав наступне визначення правових засобів: „Це ті

юридичні інструменти, за допомогою яких задовольняються інтереси суб'єктів права, забезпечується досягнення поставленої мети" [2, с. 52]. При цьому автор виділив їх наступні ознаки: 1) виражають собою юридичні способи забезпечення інтересів суб'єктів права; 2) поєднуючись певним чином, виступають основними працюючими частинами дії права, правового регулювання, правових режимів; 3) мають юридичну силу і підтримуються державою [2, с. 9] [8 с. 74]. Як бачимо, немає єдиного погляду щодо визначення „правового засобу”, проте в одному науковці одностайні: „засіб” це те, за допомогою чого досягається певна мета, в нашому випадку мова йде про дисципліну та законність.

Юридична наука виробила велику кількість засобів забезпечення. При цьому, кожна галузь юридичної науки наводить свої засоби забезпечення. Так, за часів римського права система засобів забезпечення договірних зобов'язань мала такий вигляд. По-перше, існують чотири основних засоби забезпечення зобов'язань: завдаток, штрафна стипуляція, порука і застава. По-друге, можуть застосовуватися також інші, допоміжні спеціальні засоби забезпечення зобов'язань: договори про відсотки, клятва, порука банкіра тощо [9, с. 12], котрі разом з тим, як правило, є різновидами або модифікаціями згаданих вище основних спеціальних засобів забезпечення договірних зобов'язань [10, с. 62]. У сучасній науці цивільного права серед засобів забезпечення зобов'язань розрізняють спеціальні засоби забезпечення, передбачені главою 49 ЦК України, а також міри відповідальності. Є.О. Харитонов і А.І. Дрішлюк відмічають, що спеціальні засоби, тобто застава, завдаток, порука та гарантія, є одночасно мірами відповідальності та спеціальними засобами забезпечення зобов'язань [11, с. 128]. У трудовому праві, зокрема, у ст. 140 КЗпП України, згадуються наступні засоби (методи) забезпечення трудової дисципліни: переконання, виховання, заохочення та дисциплінарний і громадський вплив [12]. Адміністративно-правові засоби забезпечення та захисту прав громадян характеризуються переважно у зв'язку з юрисдикційною ді-

яльністю відповідних органів, тобто в обсязі діяльності, пов'язаної з вирішенням конкретних справ та використанням до правопорушників заходів примусу (Н.Г. Салищева, А.П. Ключниченко, А.В. Самойленко). Інші (В.Б. Авер'янов, І.П.Голосніченко, І.Б. Коліушко, Г.Н. Петров, І.Л. Бородін, В.В. Мальков, Н.Ю. Хоманьова) при аналізі змісту цих засобів виходять за межі адміністративно-розпорядчих функцій державних органів і акцентують увагу на засобах, які виражають профілактичний, виховний, обслуговуючий бік забезпечення прав і свобод громадян у сфері управління [13, с. 94]. Аналізуючи службову дисципліну в ОВС, О.Ю. Синявська наголошує, що „службова дисципліна в органах внутрішніх справ – це система суспільних відносин, суб'єктами яких є співробітники органів внутрішніх справ, які суворо і точно виконують згідно з порядком і правилами, установленими законодавством України, присягою, статутами, нормативними актами Міністерства внутрішніх справ України і наказами начальників органів внутрішніх справ, що видаються в межах їх повноважень, службові обов'язки, реалізують повноваження та додержуються посадових обмежень у процесі своєї професійної діяльності”. Забезпечення державної, в тому числі і службової дисципліни, здійснюється широкою системою організаційних та правових категорій, які в своїй сукупності представляють засоби забезпечення дисципліни, а також систему цих засобів. Службова дисципліна не реалізується сама по собі. Авторка виділяє „соціальні, економічні та організаційно-правові засоби забезпечення дисципліни в органах внутрішніх справ” [14].

У Розпорядженні Президента України від 26 березня 2002 року № 53/2002 „Про заходи щодо зміцнення дисципліни та удосконалення кадрової роботи у правоохоронних органах” серед заходів зміцнення дисципліни та законності були передбачені наступні: 1) вивчити протягом місяця та обговорити стан додержання дисципліни і вимог закону працівниками, у першу чергу керівної ланки, відповідного центрального органу виконавчої влади; 2) затвердити довгострокові програми, спрямовані на

вдосконалення кадрової роботи, зміцнення дисципліни керівників усіх рівнів, законності в їх діяльності, створення умов для професійного зростання кадрів, передбачивши в них чітку систему добору, розстановки, виховання кадрів, просування їх по службі, заходи щодо усунення формалізму, зрівнялівки, щодо висування на керівні посади досвідчених, дисциплінованих та достойних кандидатів; 3) розглядати не менше раз на півріччя на засіданнях колегій (нарадах) за участю представників Кабінету Міністрів України, центральних та місцевих органів виконавчої влади здійснення заходів, передбачених зазначеними програмами; 4) удосконалити систему підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації керівних кадрів у напрямі поєднання якостей умілого керівництва з розумінням інтересів і проблем підлеглих; 5) оцінювати під час атестації керівників територіальних органів та підрозділів їх особисті і ділові якості, вклад у вирішення покладених завдань, додержання дисципліни і вимог закону та враховувати думку представників місцевих органів виконавчої влади і громадськості; 6) ужити заходи щодо усунення причин та умов, що сприяють вчиненню службових зловживань; 7) інформувати населення про заходи, які вживаються до працівників правоохоронних органів у разі неналежного виконання ними своїх обов'язків чи зловживання службовим становищем [15]. На нашу думку, зазначені заходи мають суто декларативний характер і, як свідчить практика, не мали значного впливу на стан дотримання дисципліни та законності.

Більш детально заходи забезпечення дисципліни та законності визначені у наказі МВС України № 90 від 26.03.2010 «Про стан дисципліни й законності в діяльності органів та підрозділів внутрішніх справ та заходи щодо його покращання» [16].

Висновки

Резюмуючи викладене вище, вважаємо за необхідне сформулювати власне авторське визначення поняття засобів забезпечення законності і дисципліни в органах Державної фіскальної служби України, під

яким пропонуємо розуміти сукупність правових явищ, які виражаються в конкретних інструментах та діях, метою застосування яких є дотримання законності і дисципліни в діяльності працівників органів Державної фіскальної служби України.

Література

1. Скобелкин В. Н. Расширение гарантий права на труд / В. Н. Скобелкин // Советское государство и право. – 1971. – № 3. – С. 64–65.
2. Малько А. В. Стимулы и ограничения в праве / А. В. Малько. – Саратов : Изд-во Саратовск. ун-та, 1994. – 276 с.
3. Малько А. В. Правовые средства как общетеоретическая проблема / А. В. Малько // Правоведение. – 1999. – № 2. – С. 6–10.
4. Алексеев С. С. Правовые средства: постановка проблемы, понятие классификация / С. С. Алексеев // Советское государство и право. – 1987. – № 6. – С. 12–19.
5. Курилов В. И. Личность в системе управления трудом (правовой аспект): дис. в виде научного доклада на соискание степени доктора юрид. наук : 12.00.05 / Курилов Владимир Иванович. – СПб., 1998. – 34с.
6. Васьковська В. П. Право людини на безпеку та конституційно-правовий механізм його забезпечення: дис. ... кандидата юрид. наук : 12.00.02 / Васьковська Вікторія Петрівна ; Ін-т законодавства Верховної Ради України. – К., 2006. – 224 с.
7. Козюбра Н. И. Правовое воспитание молодежи / [Козюбра Н. И., Оксамытний В. В., Рабинович П. М. и др.]. – К. : Наукова думка, 1985. – 320 с.
8. Дей М. О. Правове регулювання засобів стимулювання праці в умовах ринкової економіки: теоретичні аспекти: дис. ... кандидата юрид. наук : 12.00.05 / Дей Марина Олександрівна ; Нац. ун-т внутр. справ. – Х., 2005. – 212 с.
9. Ємельянова Л. В. Система забезпечення зобов'язань у римському праві: дис. ... кандидата юрид. наук : 12.00.01 / Ємельянова Людмила Василівна. – Одеса, 2001. – 206 с.
10. Федосєєв О. С. Механізм реалізації соціальної функції банків у перехідній

АНОТАЦІЯ

У статті досліджено етимологію поняття «засіб». Встановлено його тотожність терміну «правовий засіб». Наголошено, що на сьогодні не існує комплексних досліджень, присвячених поняттю засобів забезпечення законності і дисципліни в органах Державної фіскальної служби України. Зроблено висновок, що серед науковців відсутній єдиний погляд щодо визначення «правового засобу». Уточнено зміст заходів щодо забезпечення дисципліни і законності. Надано авторське визначення поняття засобів забезпечення законності і дисципліни в органах Державної фіскальної служби України.

SUMMARY

This article explores the etymology of the concept of "agent." Established its identity term "legal means". Emphasized that at present there are no comprehensive studies devoted to the concept of means of ensuring law and discipline in the State Fiscal Service of Ukraine. It is concluded that among scientists there is no single view of the definition of "remedy". Based on the provisions of a number of legal acts specified content measures to ensure discipline and order. Courtesy of the author's definition of means to ensure the rule of law and discipline in the State Fiscal Service of Ukraine.

еконіміці: дис. ... кандидата екон. наук : 08.02.03 / Федосєєв Олександр Сергійович; Дніпропетровськ. нац. ун-т. – Д., 2004. – 225 с.

11. Харитонов Є. О. Цивільне право України. Елементарний курс : навч. посіб. / Є. О. Харитонов, А. І. Дрішлюк. – Суми : ВТД «Університетська книга», 2006. – 352 с.

12. Кодекс законів про працю України // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1971. – Додаток до № 50 (з наступними змінами та доповненнями).

13. Ієрусалімова І. О. Механізм адміністративно-правового забезпечення прав і свобод людини та громадянина: дис. ... кандидата юрид. наук : 12.00.07 / Ієрусалімова Ірина Олександрівна ; Ін-т законодавства Верховної Ради України. – К., 2006. – 205 с.

14. Синявська О.Ю. Засоби забезпечення службової дисципліни в органах внутрішніх справ України (організаційно-правові питання): Автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.07 [Електронний ресурс] / Олена Юхимівна Синявська; Нац. ун-т внутр. справ. – Х., 2001. – 20 с.

15. Про заходи щодо зміцнення дисципліни працівників та вдосконалення кадрової роботи у правоохоронних органах : Президент України; Розпорядження від 26.03.2002 № 53/2002-рп // Урядовий кур'єр від 06.04.2002 № 66.

16. Про стан дисципліни й законності в діяльності органів та підрозділів внутрішніх справ та заходи щодо його покращання : Наказ МВС України : від 26.03.2010 р., № 90.